

UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA

GRAU DE LLENGUA I LITERATURA CATALANES

TREBALL DE FI DE GRAU

POESIA COMPLETA DE JOAN TERRER

Estudi i edició crítica

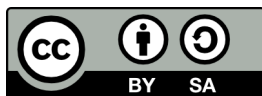
Autor:

Miquel SABATÉ SOLÀ

Director:

Marc SOGUES MARCO

Capellades, 31 de maig de 2021

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons.

RESUM

L'edat moderna és una etapa rica i molt interessant des del punt de vista literari, però indubtablement la llosa de la *Decadència* ha pesat durant massa anys sobre aquesta etapa històrica. Això ha fet que encara quedin molts autors enterrats entre manuscrits que no s'han editat i dels quals no en sabem gairebé res. Joan Terrer és un d'aquests autors.

La tasca d'aquest treball ha consistit en desenterrar d'entre els manuscrits que tenim a la nostra disposició tots aquells poemes que pertanyen a Joan Terrer. Alguns d'aquests poemes estaven clarament atribuïts a ell, i d'altres estaven atribuïts a altres autors. Ha sigut també, per tant, una tasca de verificació i d'establiment de textos. Tot plegat ha estat al servei de l'objectiu principal d'aquest treball: la confecció d'una edició crítica de tots els poemes de Joan Terrer. Aquesta edició presenta a un autor solvent que seguia les tendències literàries del moment. Amb aquesta edició, per tant, es torna a demostrar l'absoluta normalitat amb què es movia el Barroc català. Una normalitat que es contraposa amb les visions esbiaixades que es tenen sovint sobre aquesta època. Aquesta edició és, aleshores, un granet de sorra més en la dignificació d'aquest període de la literatura catalana.

Finalment, si bé l'exercici principal ha sigut aquesta edició crítica, es fa difícil editar i llegir el corpus poètic d'una persona que només és un nom. És per això que també s'ha indagat en la seva vida. Aquest segon objectiu ha donat uns resultats que ens permeten veure a una persona de carn i ossos, que es movia entre unes dates precises i que tenia uns cercles socials i culturals molt determinats. Aquesta recerca biogràfica complementa la present edició, així com l'enteniment de la poesia presentada ajuda a entreveure un personatge complex. És un exercici, en definitiva, de rescatar a una persona de l'oblit.

PARAULES CLAU: Literatura catalana, Barroc, Joan Terrer, edició crítica, recerca, recuperació.

ÍNDEX

RESUM	ii
1 INTRODUCCIÓ	1
2 CATALUNYA EN TEMPS DE JOAN TERRER	3
3 EL BARROC CATALÀ	4
4 APUNTS BIOGRÀFICS DE JOAN TERRER	5
5 ESTUDI CRÍTIC DELS POEMES EDITATS	6
6 CRITERIS D'EDICIÓ	7
7 CONCLUSIONS	8
8 CALENDARI	9
BIBLIOGRAFIA	10
ANNEX: EDICIÓ CRÍTICA DELS POEMES DE JOAN TERRER	11
AQUELL FAMÓS JURISTA	11
QUAN APAR QUE, JA CANSAT	12
HOME QUE NO SAPS TIRAR	13
IL·LUSTRÍSSIM SAGRISTÀ	14
IMPERAVA EL MÓN A SOLES	15
QUÈ ÉS POSSIBLE QUE HA POGUT	16
QUÈ IMPORTA QUE ELS CRUELS FILS DE SA DALLA	17
SENYOR DON JOAN, JA VEIEU	18
TRISTA DE MI BARCELONA	19
ULLS I CABELLS DE GAIETA	20
UN CASAMENT VERGONYANT	21

UNA CARA, UN CEL, DOS SOLS	22
VISTS LOS ATXAQUES I MALS	23
VOLENT DE FESTES TRACTAR	24
ANNEX: PROCEDÈNCIA DELS TEXTOS	25
ANNEX: ÍNDEX DE PRIMERS VERSOS	27

1. INTRODUCCIÓ

«[...] el militar barceloní Joan Terré, alcaid de Bellver de Cerdanya, autor d'una dotzena de composicions poètiques en català, entre les quals destaca el poema dedicat A un meravellós somni i al desengany del món [...]»

(Solervicens, 2016, 253)

En l'imaginari públic el Barroc català sempre s'ha vist eclipsat per altres períodes literaris. Aquesta ha sigut una de les conseqüències de l'etiqueta *Decadència* que durant tant de temps ha sobrevolat uns tres cents anys d'història de la literatura catalana. Una etiqueta impròpia dels estudis literaris, i que d'ençà uns anys sembla que comença a entendre's com un error que s'ha comès envers a centenars d'autors. El procés de normalització envers aquest període literari ha sigut una tasca monumental que precedeix el present treball, i de la qual n'és deutor. No obstant això, encara queden molts autors guardats en manuscrits.

Un d'aquests autors és Joan Terrer, un militar barceloní que va exercir com a alcaid¹ del castell de Bellver de Cerdanya. Abans de la redacció d'aquest treball només s'havia fet l'edició de tres poemes seus² i, de fet, la cita que encapçala aquesta introducció és tot el que s'indica sobre Terrer a Solervicens (2016). L'estat de la qüestió per a aquest autor és, per tant, força minsa, i deixa un buit en els estudis de la literatura catalana del Barroc que aquest treball pretén omplir.

Havent vist això, aquest treball es planteja com a objectiu principal confeccionar una edició crítica de tota la poesia de Joan Terrer. Per tal de fer això s'ha fet una recerca exhaustiva de tots aquells poemes que tenen qualsevol vinculació amb l'autor en qüestió, i s'ha escatit l'autoria per a cadascun d'ells. Finalment, s'ha procedit a la transcripció dels textos i la seva final edició crítica. Durant tot aquest procés s'han seguit els mètodes propis de l'edició crítica i, més concretament, el denominat mètode de Lachmann. A més a més, aquest treball també s'ha posat com a objectiu investigar més en la vida d'aquest autor, per tal de tenir un enteniment més global d'aquest personatge. Tot plegat, aquest treball pretén ser un gra de sorra més en el coneixement que es té de la literatura catalana del Barroc, i pot servir de base per a futurs treballs i materials divulgatius.

¹*Alcaid* és un mot provinent de l'àrab que a l'època de Terrer indicava el senyoriu sobre un castell.

²«Un casament vergonyant» a Rossich (1979), «Una cara, un cel, dos sols» a Rossich (1985), i «Quan apar que, ja cansat» a Rossich & Valsalobre (2006).

Finalment, l'estructura d'aquest document gira al voltant dels objectius suara esmentats. Primer de tot, aquest treball es veu contextualitzat mitjançant dos capítols que tracten la situació històrica i literària en què va viure Terrer. Seguidament, el treball tracta els seus dos objectius principals directament, centrant-se primer en la recerca biogràfica de l'autor, i fent un estudi crític de l'obra de Terrer posteriorment, tot establint els criteris de l'edició. Amb tot, l'edició crítica en si s'ha mogut a la secció d'annexos, davant les restriccions d'extensió d'un Treball de Fi de Grau.

Aleshores, el lector d'aquest document es trobarà amb una edició crítica de la poesia completa de Joan Terrer, un autor del segle XVII del qual sabíem ben poques coses. Així, el lector es trobarà un autor que s'emmarca dins de les tendències literàries del moment. Per tant, aquest treball és un esforç més de dignificació de la literatura catalana del Barroc.

2. CATALUNYA EN TEMPS DE JOAN TERRER

Per fer

3. EL BARROC CATALÀ

Per fer

4. APUNTS BIOGRÀFICS DE JOAN TERRER

Per fer

5. ESTUDI CRÍTIC DELS POEMES EDITATS

Per fer

6. CRITERIS D'EDICIÓ

Per fer

7. CONCLUSIONS

Per fer

8. CALENDARI

La realització d'aquest Treball de Final de Grau es realitza a l'any 2021 en la seva totalitat. A continuació s'adjunta un calendari amb la distribució de les tasques sense tenir en compte la feina que s'ha fet abans de maig:

• Maig

- Es transcriu el manuscrit que es creu base i la col·lació s'està fent. A finals de maig es té accés als últims manuscrits que resten per consultar.
- Entrega de la PAC3 en el marc de l'assignatura TFG1. Això comporta tenir el resum, un capítol i l'índex fets.

• Juny-Setembre

- Entrega de la PAC4 en el marc de l'assignatura TFG1.
- Es té un primer esborrany de l'edició crítica dels poemes de Joan Terrer.
- Es llegeix la bibliografia que resti per llegir.

• Setembre-Octubre

- Recerca de la biografia de Joan Terrer.
- Redacció de bona part de la contextualització del treball.

• Octubre-Desembre

- Redacció del que queda del treball, lligant totes les parts.
- Revisió i últims retocs.

BIBLIOGRAFIA

- Blom, P. (2019). *El motín de la naturaleza. Historia de la Pequeña Edad de Hielo (1570-1700), así como del surgimiento del mundo moderno, junto con algunas reflexiones sobre el clima de nuestros días*. Barcelona: Editorial Anagrama.
- Feliu, F. (2008). Problemes en l'edició de textos catalans de l'edat moderna. *Anuari Verdaguer*, (16).
- Martinez-Gil, V., Gavagnin, G., Marti, S., Miralles, E., Pujol, J., & Valsalobre, P. (2013). *Models i criteris de l'edició de textos*. Barcelona: UOC.
- Miralles, E. (2010). *Del Cinccents al Setcents. Tres-cents anys de literatura catalana*. Belcaire d'Empordà: Edicions Vitel·la.
- Miralles, E. (2020). *Versos per vèncer. Poesia de la Guerra dels Segadors (1640 - 1652). Volum I*. Barcelona: Editorial Barcino.
- Rossich, A. (1979). *Una poètica del Barroc. El «Parnàs català»*. Girona: Col·legi Universitari de Girona.
- Rossich, A. (1985). *Poesia eròtica i pornogràfica catalana del segle XVII*. Barcelona: Quaderns Crema.
- Rossich, A. (1997). És vàlid avui el concepte de decadència de la cultura catalana a l'època moderna? Es pot identificar decadència amb castellanització? *Manuscrits: revista d'història moderna*, (15), 127–134.
- Rossich, A. (2011). *Panorama Crític Catalana. Edat Moderna. Volum 3*. Barcelona: Vicens Vives.
- Rossich, A. & Valsalobre, P. (2006). *Poesia catalana del barroc. Antologia*. Belcaire d'Empordà: Edicions Vitel·la.
- Santanach, J., Torres, X., & Garcia, A. (2011). *Llengua i literatura. Barcelona 1700*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Solervicens, J. (2016). *Història de la Literatura Catalana. Volum IV. Literatura moderna. Renaixement, Barroc i Il·lustració*. Barcelona: Enciclopèdia catalana, Editorial Barcino i Ajuntament de Barcelona.
- Veny, J. R. (2016). *Críticar el text. Per una metodologia de l'aparat crític d'autor*. Lleida: Pagès Editors.

ANNEX: EDICIÓ CRÍTICA DELS POEMES DE JOAN TERRER

I

Sàtira a cert jurista. Lo Dr. Ribas Mostazar de Barcelona

Aquell famós jurista

Per fer

II

A un meravellós somni i al desengany del món

Quan apar que, ja cansat

Per fer

III

Home que no saps tirar

Home que no saps tirar

Per fer

IV

Al Sagristà del Monestir dels Àngels, que envià un romanç a Dn. Joan Terrer

Il·lustríssim Sagristà

Per fer

V

Lletra contra lo Diable de Valfogona

Imperava el món a soles

Per fer

VI

A una estafa

Què és possible que ha pogut

Per fer

VII

De Don Joan Terrer i Sarriera, alcaid del Castell de Bellver. Sonet

Què importa que els cruels fils de sa dalla

Per fer

VIII

Un soldat escapat de la derrota de Leucata a Don Joan Terrer

Senyor don Joan, ja veieu

Per fer

IX

Llanto i plany que fa la ciutat de Barcelona, veient que es va acabant. Redondilles

Trista de mi Barcelona

Per fer

X

A una senyora de bons ulls i mans

Ulls i cabells de gaieta

Per fer

XI

Sàtira a un casament

Un casament vergonyant

Per fer

XII

A una hermosura

Una cara, un cel, dos sols

Per fer

XIII

Llicència per a que pogués menjar carn el Senyor de Fluvià. Redondilles

Vists los atxaques i mals

Per fer

XIV

Sàtira a tots els Comptes de Catalunya

Volent de festes tractar

Per fer

ANNEX: PROCEDÈNCIA DELS TEXTOS

ABREVIATURES

AB	Ateneu Barcelonès
BC	Biblioteca de Catalunya. Barcelona
BL	Arxiu Reial Acadèmia de Bones Lletres. Barcelona
BEV	Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic
BM	Biblioteca de Montserrat
BMP	Biblioteca de Menéndez Pelayo. Santander
BPM	Biblioteca Provincial. Palma de Mallorca
BUB	Biblioteca de la Universitat de Barcelona
LMR	Biblioteca Lambert Mata. Ripoll
SC	Biblioteca del Seminari Conciliar de Barcelona
TL	Bibliothèque Municipale. Tolosa de Llenguadoc

POEMES

I. Sàtira a cert jurista. Lo Dr. Ribas Mostazar de Barcelona

Per fer

II. A un meravellós somni i al desengany del món

Per fer

III. Home que no saps tirar

Per fer

IV. Al Sagristà del Monestir dels Àngels, que envià un romanç a Dn. Joan Terrer

Per fer

V. *Lletra contra lo Diable de Vallfogona*

Per fer

VI. *A una estafa*

Per fer

VII. *De Don Joan Terrer i Sarriera, alcaid del Castell de Bellver. Sonet*

Per fer

VIII. *Un soldat escapat de la derrota de Leucata a Don Joan Terrer*

Per fer

IX. *Llanto i plany que fa la ciutat de Barcelona, veient que es va acabant. Redondilles*

Per fer

X. *A una senyora de bons ulls i mans*

Per fer

XI. *Sàtira a un casament*

Per fer

XII. *A una hermosura*

Per fer

XIII. *Llicència per a que pogués menjar carn el Senyor de Fluvià. Redondilles*

Per fer

XIV. *Sàtira a tots els Comptes de Catalunya*

Per fer

ANNEX: ÍNDEX DE PRIMERS VERSOS

Aquell famós jurista	11
Home que no saps tirar	13
Il·lustríssim Sagristà	14
Imperava el món a soles	15
Quan apar que, ja cansat	12
Què és possible que ha pogut	16
Què importa que els cruels fils de sa dalla	17
Senyor don Joan, ja veieu	18
Trista de mi Barcelona	19
Ulls i cabells de gaieta	20
Un casament vergonyant	21
Una cara, un cel, dos sols	22
Vists los atxaques i mals	23
Volent de festes tractar	24